

ספר' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
ארבעה עשר

היכל
חמישי

מאמר להבין עניין הגז ערז

•

מ א ת

כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הגדול הגאון האמתי האלקי
חסידא קדישא אור עולם נר ישראל ותפארתו קדוש ה'
מרנא ורבנא **מנחם מענדל** נבנ"מ זי"ע
— אדמו"ר ה"צמח צדק" —
מליובאוויטש

יוצא לאור בפעם הראשונה מכת"ק

על ידי מערכת
"אוצר החסידים"

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים וחמש לבריאה

MAAMAR
LEHOVIN INYAN HaGAN EDEN

Copyright © 2025

by

Kehot Publication Society

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com

Orders Department:

291 Kingston Avenue / Brooklyn, New York 11213

(718) 778-0226 / FAX (718) 778-4148

www.kehot.com

All rights reserved.

The Kehot logo is a trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch®.

Printed in the United States of America

נסדר בדפוס "עמפיינר פרעסס"

ע"י יוסף יצחק בן ברכה שיחי'

EMPIRE PRESS, 550 EMPIRE BLVD., • BROOKLYN, N.Y. 11225 • (718) 756-1473

פתח דבר

לקראת ראש השנה ה'תשפ"ו, הננו מוציאים לאור מאמר ד"ה „להבין ענין הגן עדן" מכ"ק אדמו"ר הצמח צדק זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

המאמר נעתק מצילום כתי"ק אדמו"ר הצ"צ שבספריית אגו"ח מס' 2322, ונערך ע"י הרה"ת ר' שניאור זלמן (בר"ל) שי' וילהלם.

קונטרס זה הוא תדפיס מההוצאה החדשה והמתוקנת של ספר „אור התורה על מארז"ל וענינים".

בסוף הקונטרס – פאקסימיליות מהעמוד הראשון והאחרון של הכתי"ק.

מערכת „אוצר החסידים"

כ"ה אלול, ה'תשפ"ה
ברוקלין, נ.י.

להבין ענין הג"ע, שלא מצאו המחקרי' שום מקום פנוי שאינו ידוע ואיננו.² ומז"ש³ ויטע ה' אלוקים גן בעדן מקדם, ונהר⁴ יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, שם האחד גיחון וכו', והנה הנהרות ידועים מוצאם. מה גם למארז"ל⁵ הוא פרת דמיעקרא, שנאמר בו ונהר יוצא מעדן וכו', והולך מארץ ישראל לבבל, ושם אין גן וכו'. ומה שנאמר בספרים שנסעו על ספינות ויצא להט ושרפם, אינו מובן, מ"מ⁶ ישרף.

הענין כי הג"ע הלז הוא נוגע ואינו נוגע⁷, פי', שהוא ממוצע בין רוחניות לגשמיות⁸, ואינו לא רוחניות ממש, שהוא מופשט מגדר תנועת מקום לגמרי, ולא גשמיות ממש, שיש בו מקום ממש, אלא ממוצע ביניהם ויש בו משתיהם. כמו שנאמר בזהר⁹ דכל דיוקנין דעילא ותתא אשתכחו תמן. ומצד מה שיש בו מגשמיות הוא נוגע, וכדאשכחן¹⁰ שאדם הראשון היה בג"ע. ומצד היותו מרוחניו' אינו נוגע, ולכן אינם מוצאים אותו לסיבת הרוחניו' שבו. והנהר פרת הנ"ל הוא גשמי ממש, ובמקום התחלתו הוא יוצא מהג"ע ממש, דהיינו ששם הוא הרוחניות המקור לג"ע, ואותו רוחניות נקרא ג"ע, וממנו יוצא הגשמיות ממש, הוא הנהר הגשמי. ועיני בשר אינן יכולות לראות זה, אלא מקום גשמיות הנהר היוצא מחול¹¹ ולא להלאה. וביאור זה, דלכאורה יפלא ממה שנאמר במקום אחר¹²

(1) נעתק מגוכ"ק 2322 (פה, ב).

(2) ראה בכ"ז בארוכה במקומות שבהע' 8.
וראה גם מאמרי אדה"א ויקרא ח"ב ס"ע
תשב-ג: והנה ידוע בענין ד' נהרות שיוצאין
מג"ע זהו כפשוטו, שיש מקום מיוחד בכדור
הארץ הגשמי הלזו בקו השוה, רחוק ל"ב
מעלות מירושלים כו', ששם משכן הגן הזה
ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד
כו' [נסמן כ"ז בארוכה במאמרי אדה"א שם].
ומה שלא מצאו בשוב הארץ, ואינו רואים
להט החרב המתהפכת כו', היינו לפי שהגן
הזה הוא בבחי' הרוחניו' האלקי' כו'.

ראה בארוכה המשך הדברים שם – ולקמן
כאן בפנים.

(3) = ומה זה שכתוב – בראשית ב, ח.

(4) שם, י ואילך.

(5) בכורות נה, ב (ושם: והא כתיב והנהר
הרביעי הוא פרת (וברש"י: דכחד מינייהו
חשיב להו, ואת אמרת דמינייה קאתו), אמר
רב נחמן בר יצחק ואיתימא רב אחא בר יעקב
הוא פרת דמיעקרא (וברש"י: הוא פרת הנזכר
למעלה, ונהר יוצא מעדן וגו', שהשלשה

נפרדין ממנו)).

(6) = מפני מה.

(7) ראה ע"ח שמ"ג פ"ג (הובא גם במאמרי
אדה"א תקס"ה ח"ב ע' תתקסא (בנוסח שני)).
(8) ראה גם בארוכה (בכל הבא לקמן בדרוש
זה) מאמרי אדה"א תקס"ה ח"א ע' שסה"ו (בב'
הנוסאות). ח"ב ע' תתקס ואילך בארוכה (בב'
הנוסאות). מאמרי אדה"א ויקרא שם. מאמרי
הצ"צ – הנחות ח"א ע' מ ואילך.
וראה גם בארוכה אוה"ת בראשית ח"ג
תקל, סע"א (ושם: ולכן אינו תופס מקום כו').
דברים ח"ג ס"ע א'תקמ. שה"ש ח"ג ע' איז.
ביאור"ז להצ"צ ח"א ע' רסה. ח"ב ע' תתמו.
ובהנסמן לקמן.

(9) ח"ב קנ, א (בשינוי קצת).

(10) בראשית שם, ח.

(11) כ"ה בכתי"ק, ואוצ"ל: מחוץ.

(12) מג"א צ, ב ואילך. צא, ג. צב, סע"ג-ד.

וראה גם בכ"ז בארוכה מאמרי אדה"א
תקע"ב ע' לא-ב (וראה גם שם ס"ע לד). ע'
מא ואילך. ע' נג ואילך. אוה"ת דברים ח"ד ע'
א'תשפ"ג. ועוד.

להבין ענין הגן עדן

שהתהוות גשמי' מרוחני' אינו בדרך עו"ע שיתכן לומר ממוצע שכולל משניהם, אלא מא"ס הכל יכול שברצותו כן נעשה. וא"כ מהו פירוש ממוצע כי בין א"ס לגבול לא שייך מיצוע.

הענין, עפמשנ"ת שם¹³ דהגשמיות יש בו שתי בחינות חומר וצורה, גשמיות החומר מתהווה מסובב, רוחניות היא הצורה ממלא, כגון נפש החי' שבחי ומתיקו' שבתפוח. ואמנם שיתחבר הצורה עם החומר, סובב וממלא, הוא ע"י כח עליון משניהם, סוד החפץ פנימי, הרצון שמחבר הרצון עם החכמה וכופה שניהם, כופה הגשמיות שמהרצון שיקבל חיות מרוחניות חי' דחכמ', וכן התפוח מקבל המתיקו' להיות גשמיות חומר נעשה מתוק. וכופה עצם החיות הרוחני' להתלבש ולקבל צורה עצמי' להחיות חיים גופניים, ולהיו' מתוק מתיקות גשמיות.

ומובן שיש מיצוע בזה¹⁴, דהיינו בין היות החיות רוחני' ממש, ובין היותו מלוכש בחיים גופניים, והוא ענין מה שלובש צורה שיוכל להתלבש בגשמי', וכשנתלבש אח"כ בגשמי' נעשה חיים גופני' ממש. ולבישת הצורה הנ"ל המקור לגשמי', נק' בנשמה צלם, כמ"ש בזהר¹⁵ שהצלם מחבר הנפש עם הגוף להחיות הדם הגשמי ממש. ועד"ז המלאכי, כשיורדי' לעוה"ז, מתלבשים בצורה הנ"ל הממוצעת בין רוחניות לגשמי', ולכן אין כולם רואים אותם כ"א אברהם ראה¹⁶, ונדמה לו שויאכל¹⁷, וכן במנוח וכו'¹⁸, וזה נעשה ע"י החפץ הנ"ל שמחבר רוחני' וגשמיות.

ובזה מתורץ מה שהקשו במק"מ¹⁹ וברמ"ז²⁰ מה שביקש המלאך מיעקב שלחני כו'²¹, והלא הוא רוחני איך בשר ודם מעכבו, והגם שמתגשם בלבוש הנ"ל, יעזוב בגדו וינס כו'²². רק הענין, להיו' כי שרש הלבוש הלז גבוה בשרשו ממנו מצד החפץ כו', וכשנתלבש בו, שוב אין לו כח להפשיטו מעצמו, והכל ע"י רצון ה', שא"א למלאך לבא בעוה"ז אם לא ע"י שליחו' מה' שיתנו להם כח

(אור) ע' קמט ואילך.

(16) וירא יח, א ואילך.

(17) לשון הכתוב וירא שם, ח – וראה פרש"י שם. ב"מ פז, א.

(18) ראה ס' שופטים יג, א ואילך.

(19) המק"מ (שבהע' הבאה) מעתיק את פי' הרמ"ז.

(20) לזח"א קמד, א (וראה גם בזהר שם).

(21) וישלח לב, כז.

(22) וישב לט, יב.

(13) תו"א מג"א שם (וראה גם באו"א שם מקץ מא, ד). ובכ"מ.

(14) ראה גם סה"מ תרס"ב ע' רנח. עת"ר ע' קט"י. המשך תער"ב ח"א ע' ז. ועוד.

וראה גם (הממוצע דאידי הדם) מאמרי אדה"ז תקס"ח ח"א ע' עט. תקס"ט ע' רכח. מאמרי אדה"ז עה"ת ח"ב ע' תתו. אוה"ת בראשית ח"א רז, א. ועוד.

(15) ראה זח"ג מג, א. וראה בארוכה תו"ח שמות רו, סע"ב-ג. ושי"נ. אוה"ת תהלים (יהל

בהנשמה, שהוא ענין הלבוש כו'²³. וזהו ענין הג"ע שנק'²⁴ תחלת עולם העשי', כמ"ש²⁵ תחילת מעשיך, ומבואר בזהר ויקהל²⁶ שכל נשמה כשירדת מעולם העליון לעוה"ז, יורדת תחילה בג"ע, ושם אצטיירת בדיוקנא דהאי עלמא וכו'. דהיינו²⁷ שהוא בחינת הגשמיו' שברוחניות, שכשמתלבש אח"כ נעשה צורה ורוחניות לגשמיות ממש, כגון מתיקו' שבתפוח, הוא רוחניו' של גשמיות התפוח, והתהוותו ממתיקו' הרוחניו' כמו מתיקו' ההשכלה, ע"י שאותה המתיקו' הרוחנית מתגשמת ומתלבשת בתפוח, וטרם התלבשותה ממש מתגשמת מעט להיות מקור למתיקו' גשמיות ע"י חפץ העליון המחבר סובב וממלא וכו'. ויתבאר עוד לקמן בעזרת ה'. וזהו ענין הפירות שהיו בג"ע, חיטה²⁸ או אתרוג²⁹, ר"ל רוחניות שלהם המקור לגשמיות. וכן אדה"ר דר בג"ע, לפי שהיה גופו מעולם ו"ק דיצירה וד"ס³⁰ ראשונות דעשיה, שהוא ענין תחלת מעשיך כנ"ל. ר"ל מה שברוחניות יש בחינת גשמיות, שהוא מקור לגשמיות ממש, והוא ענין ו"ק דיצירה, רוחניות ממש, כי יצירה מלשון צורה, ובינו לעשיה יש פרסא³¹, אפילו בין תחלת מעשיך, ר"ל להיות בו בחינת דיוקן ושרש הגשמיות, הוא שינוי ממהות למהות, והוא ענין

23) בצילום הכתי"ק שלפנינו חסרות כאן כמה תיבות עד סוף הפסקא.

24) ראה מא"א אות ג סע"י כא.

וראה גם לקו"ת דרושים לשמע"צ פד, סע"ד: והנה תחילת מעשיך הוא גן עדן התחתון שהוא תחלת עולם העשיה.

אוה"ת בראשית שבה"ע 8 (ושם: ובכ"ז מובן ג"כ מ"ש אדמו"ר נ"ע דג"ע התחתון נקרא תחלת מעשיך, היינו תחלת עולם העשיה, כמ"ש סעיף ד'. היינו כי עולם העשיה נמשך מז"ת שבמל' דעשי', וג"ע הוא ג"ר שבמ' דעשי', וע"כ הוא תחלת העשיה. ולכן ג"כ אינו תופס מקום, כי הוא ממוצע בין רוחניות ובין גשמיות. ודוגמתו מקום ארון אינו מן המדה, לפי שהיה בהיכל קדה"ק שהוא ג"ר [ראה בארוכה אוה"ת ענינים ע' רטו ואילך. וש"נ].

וראה גם מאמרי אדה"ז תקס"ה שם ע' תתקסג (בנוסח הבי'). סה"מ תרל"ה ח"א ר"ע ריח. תרל"ז ח"א ע' שלט, והנסמן שם הע' 5.

25) נוסח ברכת זכרונות במוסף דר"ה.

26) ראה שם ח"ב ריג, סע"ב.

27) ראה (בענין מתיקות התפוח) תו"א וירא יג, סע"ד ואילך. וראה הנסמן ע"ז בסו"ס הגהות לד"ה פתח אליהו – תרנ"ח ס"ע פה"ו,

הע' 20-21. ועוד.

28) ראה (לדעה זו) ברכות מ, א. ב"ר

שבה"ע הבאה.

29) ראה (לדעה זו) ב"ר פט"ו, ז.

30) כ"ה בכתי"ק, ואוצ"ל: ג"ס (חב"ד).

31) ראה (בענין פרסא זו) אוה"ת ענינים

ע' קנב (ושם: כמו למשל כשכותב הרב את השכלתו באותי' הכתב, והתלמי' מבין את השכלתו ע"י אותי' הכתב, שמתוך הכתב מבין את השכל, זהו נק' בחי' פרס' המפסקת בין יציר' לעשי', שהיא למטה מכולן. וכששומע התלמיד את השכל הזה מהרב עצמו, שהרב מדבר לו הבנת שכלו באותי' דבורו, זו היא פרס' הב' שלמעלה מהא', שהוא בחי' הפרסא המפסקת בין בריאה ליצירה. וכששומע התלמיד עצמו את השכלת הרב עצמו, ששומעו במחשבתו איך ששומעו הרב עצמו, זו בחי' פרסא הג' שמפסקת בין אצי' לבי"ע שנעלה מכולם). והנסמן שם.

וראה גם (בענין אף עשיתיו – המפסיק בין יצירה לעשי') תו"א מג"א צה, ג ואילך. לקו"ת בלק סז, א ואילך. אוה"ת שם ע' קטז ואילך. וש"נ.

להבין ענין הגן עדן

הפרסא ששרשה מחשמל וכו'³². ועל כן נאמר באדם³³ וייצר, מבחינת יצירה. וארז³⁴ אור שנברא ביום ראשון היה אדם מביט בו מסוף העולם ועד סופו, לפי³⁵ שהיה בחינת גשמיות דרוחניות שאין המקום מסתיר לפניו. וכמ"כ יובן ענין קרקע הג'³⁶, כי גם הארץ כלולה מארמ'³⁷, ויש בה נפש דממלא, כח המרכיב. והמופת, שיש ארץ שמגדלת פירות אלו ויש שאינה מגדלת אלו אלא אחרים³⁸, גשמיות ההרכבה.

ועתה יובן אמרם ז"ל³⁹ שהג' הוא בטבור הארץ⁴⁰, שהוא מובחר הארץ, ושרש הנפש רוחניות דמקום הנ"ל שטרם התגשמותו היה רוחניות ממש מדבר ה', בראשית ברא את השמים ואת הארץ וכו'⁴¹, ובדיבור ותראה היבשה וכו'. ומה שנעשה בו בחינת גשמיות להיות מקור להתלבשות במקום גשמי, ע"י החפץ העליון הנ"ל, נקרא ג', וע"כ איננו נראה לעין, אלא הגשמיות המתהווה ממנו, שהם מי הנהר פרת, נראים. והי³⁶ בו רוחניו הפירו', עה"ח ועה"ד, ע"ד הנ"ל, רק שהיה הרע מופרד מהטוב⁴², והוא ג"כ גשמיות דרע מופרד מגשמיות דרוחניו, טוב. וכמ"ש⁴³ כרם היה לידידי בקרן בן שמן, עולם התענוג, וגם קרן המחבר רוחניות וגשמיות⁴⁴, שז"ס בן שמן, חכ"ע עם⁴⁵, ויעזקוהו במקיפים⁴⁶, ויסקלהו מרע⁴⁶.

ובזה יובן ענין המבואר בכ"מ שהממוצע שבין ב' בחינות, יש בו הארה עליונה יותר משניהן⁴⁷. כמ"ש בענין יעקב, שהוא מובחר שבאבות אברהם ויצחק,

(38) ראה פירש"י וישלח לו, כ. תנחומא קדושים י. וראה גם דרמ"צ עב, א.
(39) ראה פדר"א פ"א.
(40) לשון הכתוב – יחזקאל לח, יב (וראה במפרשים שם).
(41) בראשית א, א.
(42) ראה בארוכה תו"א בראשית ה, ג ואילך. ועוד.
וראה גם בענין (הטור"ר דג"ע) אוה"ת תתשסג, ב ואילך (בנוסף למקומות שנסמנו לעיל).
(43) ישע"י ה, א"ב.
(44) ראה בארוכה סידור (עם דא"ח) ח"א קח, א"ב. וש"נ.
(45) בכ"ק יש כאן תיבה שאינה ברורה.
(46) ראה פירש"י עה"כ שם.
(47) בענין זה ראה גם בארוכה אוה"ת ענינים ע' קסז. ע' קעא ואילך, והנסמן שם.

(32) ראה תו"א לך לך יב, ג ואילך. ועוד.
(33) בראשית ב, ז.
(34) ראה חגיגה יב, א. ב"ר פ"א, ב. פי"ב, ו.
פמ"ב, ג. שמו"ר רפ"ה. ועוד.
(35) בבחי' אור זה (בכמה אופנים) ראה ספר הערכים חב"ד (כרך ד) ע' תקיג ואילך בארוכה. וש"נ. וראה שם ע' תקיז.
(36) בכל הבא לקמן ראה בארוכה מאמרי אדה"א ויקרא ח"ב ע' תדש ואילך. סה"מ תרס"ב ע' רצט ואילך. עת"ר ס"ע שטז ואילך. וש"נ.
(37) ראה מאמרי אדה"א ויקרא שם ריש ע' תשג: כידוע דקרקע הגן הזה הוא למעלה ג"כ מרוחניות דד' יסודות דארמ"ע שמורכבים מטור"ר כו', אבל רוחניות דד' יסודות נעשה קרקע לגן זה באופן שאין בו שום הרכבה מרע כלל, כי מקום זה הוא מובדל ברוחניות מכל תערובות טור"ר.
וראה המשך הדברים שם.

בחינת ת"ת⁴⁸ המחבר חו"ג כו'⁴⁹. ויפלא כלל זה בבחינת כתר⁴⁵, הממוצע בין מאציל לנאצלים⁵⁰, איך ובמה הוא מחברם, אם נאמר שכל חיבור בין ב' בחי'⁴⁵ מוכרח להיות ע"י עליון יותר. ויובן כי יש ב' בחינות ממוצעים⁵¹, כי יש ב' בחי', אורך⁵², יוצר בראשית, ובין זרוע לזרוע, והוא בחינת אורך ורוחב. אורך, השתלשלות עולמות א"ק, אבי"ע, וגם בעשי' גופא ג' עולמו', עולם העליון, מקום מלאכים ונשמו', עולם האמצעי, עולם השפל. בין כל עולם יש ממוצע, וענין אותו הממוצע הוא פחות מדרגה מהעליון ונעלה מהתחתון. כענין משה בין האלקי' לישראל, שאמרו לו ישראל⁵³ דבר אתה עמנו ונשמעה, ע"י שתחסרהו מעט מאלוקים⁵⁴, הוא שעת הצמצום. ועד"מ⁵⁵, הקוף ממוצע בין המדבר לחי, ואדני השדה בין חי לצומח, וקוראל בין צומח לדומם. הב', בחי' רוחב, כמו חב"ד

בר שכל גדול יכול להבינו שכלו בדבורים מועטים. אך כשרוצה להשפיע שכלו לתלמיד קטן אזי צריך להסביר לו בדיבורים רבים וזה ההסבר נק' אורך שהוא ההשפלה למטה. ורוחב נק' ימין ושמאל חו"ג ואין השפלה זו למטה רק במקום א' דהיינו בהמשפיע הטיית השכל לזכות או לחוב כו'. וגכ"עד"מ מנהר שהמים יורדים ממקום גבוה כו' והוא נק' אורך שהמים שהיו בתחלה במקום גבוה ירדו למטה אבל רוחב הוא במקום א' רק שנתוסף בהרחבה כו'. וראה המשך הדברים שם, ומביא גם הענין הנ"ל דאבות ושבטים. וראה גם ביאורו"ז להצ"צ ח"א ס"ע שז"ח (ומציין לדרוש הנ"ל באוה"ת תהלים).

(52) כ"ה בכתי"ק, ואולי מיותר.

(53) יתרו כ, ז.

(54) תהלים ח, ו.

(55) דוגמאות אלו הובאו בע"ח שם בארוכה (ושם: אמנם בכל אלו הד' בחי' הפרטיות יש בחי' א' כוללת כולם, והיא ממוצעת בין בחי' ובחי', הכוללת שתיהן, דוגמא מ"ש חכמי הטבע, כי בין הדומם והצומח הוא הקוראלי, הנקרא אלמוגים, ובין הצומח והחי הוא אדני השדה הנזכה במסכת כלאים, שהוא כמין כלב, גדל בקרקע, וטבורו נשרש בקרקע ויונק משם, וכשחותכיו הטבור שלו מת, ובין החי והמדבר הוא הקוף). וראה בכ"ז אוה"ת שם ע' קטז, והנסמן שם.

(48) ראה (שיעקב תפארת) זהר ח"א פז, ב. ח"ג לח, רע"א. פרדס שכ"ב פ"ד. ועוד.

(49) שאברהם חסד – ראה ספר הבהיר אות קצא. זהר חדש (תולדות) כו, א. פרדס שכ"ב פ"ד. ארחות צדיקים שער יז (וראה סה"מ תרמ"ב ע' ז הע' 12). ועוד.

שיצחק גבורה – ראה זהר ח"א צ, ב. רכ, ב. ח"ב רעו, א. ח"ג שב, א. פרדס שם. ועוד.

(50) ראה ע"ח שמ"ב פ"א בארוכה. וראה גם תו"א הוספות לויחי קה, סע"א. סידור (עם דא"ח) ח"ב תמט, ב ואילך. וש"נ. מאמרי אדה"ז תקע"ע ע' עח. אוה"ת שמות ח"ב ע' תקעב. סה"מ תרל"ב ח"א ע' קלו. תרל"ז ח"א ס"ע שמה"ו. תרנ"ט ע' קצג ואילך. וראה מאמרי אדה"א ויקרא ח"ב ע' תס. וש"נ.

(51) בכל הבא לקמן (ב' אופני התפשטות – לאורך ולרוחב) ראה מאמרי אדה"ז תקע"ב ריש ע' ס (ושם: וכמ"ש במ"א בענין אורך ורוחב, אין קורין אבות אלא לשלושה, שהם תג"ת, כולם נק' אבות, להיותם בערך א', והוא עד"מ הרוחב שכולו במקום ומצב א', משא"כ י"ב שבטים שהם מדרגה נמוכה מן האבות, נק' אורך שנמשך מלמעלה למטה. וזהו ענין שגז"ל אורך, קומה של יוצר בראשית, ורוחב, בין זרוע לזרוע כו' ע"ש).

וראה גם בארוכה אוה"ת תהלים (יהל אור) ע' תקעב (ושם: ולהבין פ"י קומה שהוא בחי' אורך שנשתלשל למטה מטה עד עולם העשי' ועד"מ השפעת הרב לתלמיד כשהתלמיד הוא

להבין ענין הגן עדן

שעומדים בג'ר⁵⁶ וכן חג'ת וכו'. והם שני נגדיים בבחינה א', ואזי הממוצע ביניהם המחברם עומד באמצע, כמו ת'ת בין חו'ג, והוא עליון יותר משתיהם. וגם בזה יש ב' בחי', סגול, אזי הממוצע עומד מעט למטה, כי אחרון הוא בא⁵⁷. כמו מידת הרחמנו', מצטרפת לבוא אחר התעוררו' החסד, ואחר התעוררו' הגבורה לעמוד נגדו לומר למה תעמוד בעזרו, הלא מעשיו מקולקלים וכו', יבוא הרחמנות ויכריע ביניהם לומר הן אמת כדברך, מ"מ רחמנות עליו. נמצא הוא בציור סגול⁵⁸. ואחרון חביב⁵⁹ הוא הת'ת, סוד הכתוב השלישי המכריע בין ב' כתובים⁶⁰, שהיא מידה א' מ"ג מדות שהתורה נדרשת בהן⁶¹, ששרשן מ"ג מידות דא"א⁶¹. ובכח מידה זו המתגלי' בת'ת יותר מבחו'ג, כי אור וכלי שלו שניהם מהוי⁶², ואין שם שום הסתר פנים, ע"ז הוא מכריע בין חו'ג, אל, אלהים⁶³. וז"ל⁶⁴ אל אלוקים הוי⁶⁵, הוא יודע, שהוי' מכריע בין חו'ג⁶⁶, ע"י דעת עליון⁶⁷ שרשו⁶⁸.

ופעמי' שהדעת עצמו מכריע בין חו'ג⁶⁹, כענין שיקול הדעת⁷⁰, שהוא ענין גילוי הדעת, סובל חו'ג, שיוכל להטו' כלפי זכות וכלפי חוב, וכפי הכרעתו כן יקום. ואז המכריע למעלה מחו'ג, כציור סגולתא⁷¹. הוא ענין אין ב"ד פחות משלשה⁷² והשליש⁷³ עליון מכולם, שהם משני צדדים, זבל"א וזבל"א⁷⁴ כנודע⁷⁵. מה שאין כן הממוצע שבבחינת אורך, נהפוך הוא⁷⁶, שהוא למטה מהמשפיע, וגבוה מהמקבל. אך צ"ל א"כ איפוא במה מחברם.

-
67 כ"ה בכתי"ק, ואוצ"ל: שעליון.	56 תיבה זו אינה ברורה בכתי"ק.
68 ראה (שהתפארת עולה עד הכתר) זח"ב	57 עפ"י לשון רז"ל – ע"ז עג, ב.
קעה, א (הובא בלקו"ת שה"ש מז, ד). שערי	58 בכתי"ק נוסף כאן ציור סגול.
אורה (להר"י גיקטליא) שער ה (סג, ב. סה,	59 ראה ב"ר פע"ח, ח. פרש"י וישלח לג,
א – בהוצאת ווארשא תרמ"ג). לקו"ת תזריע	ב.
כב, ריש ע"ב. במדבר ה, ד. נשא כא, ג. מסעי	60 תו"כ בתחלתה.
צו, ב. אוה"ת ענינים ע' קעא בארוכה. המשך	61 ראה לקו"ת בהעלותך ל, ב. עקב טו,
תער"ב ח"א ס"ע רחצ"ט. וש"נ.	רע"ג. פ' ראה לג, ד. הובא גם בשם הה"מ
69 ראה בארוכה (בענין זה שבדעת) סה"מ	בסה"מ תרכ"ו ע' דש. תרכ"ז ע' תמו. וש"נ.
עת"ר ע' קנו ואילך. ע' קסו ואילך. וש"נ.	62 ראה בארוכה תו"א נח י, סע"ב ואילך.
70 לשון רז"ל סנהדרין ו, ב. ועוד.	המשך תרס"ו ע' תשא. ועוד.
71 בכתי"ק נוסף כאן ציור סגולתא.	63 ששמות אלו הם חו"ג – ראה הנסמן
72 לשון הרמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ד.	בהע' הבאה.
ובכ"מ.	64 ראה גם עטרת ראש סט, ריש ע"ב.
73 כ"ה בכתי"ק.	אוה"ת שמות ח"ה ע' גקד. במדבר ח"ב ע'
74 = זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד –	תשכ"ב.
סנהדרין כג, א בארוכה.	65 יהושע כב, כב.
75 ראה גם אוה"ת שמות ח"ד ע' א'קב.	66 ראה גם סה"מ תרנ"ד ס"ע י וסה"מ
76 אסתר ט, א.	תרנ"ז ס"ע פה"ו – הדעות בבחי' אלו.

אמנם יובן במה שאנו אומר⁷⁷ שהוא למטה מהמשפיע וגבוה מהמקבל היינו במדרגת הגילוי, אבל מצד המקור יש בו בחינה עליונה משניהן. כי הנה גם המקבל בשרשו גבוה מהמשפיע⁷⁷, כנודע⁷⁸ בענין ארץ קדמה⁷⁹ במחשבה כו'. ושמים קדמו לארץ, הוא מה שמשפיע גבוה בגלוי מהמקבל. וזהו כשנטשה⁸⁰, נטה שמים ואח"כ ארץ וכו'. ואמנם בבחינה א' נאמר⁸¹ קורא אני עליהם יחדיו ששניהם שקולים, כי יש בחי' שלמעלה גם ממחשבה, ולגבי אותה בחינה שניהם שקולים. ואור אותה בחינה מאירה ביותר בממוצע שבין שמים לארץ, בחי' כי כל⁸² דאחיד בשמיא וארעא⁸³.

ביאור זה, היות נודע שכל דבר יש לו ב' מיני חיות⁸⁴, א' מממלא, היא הנפש שבו. ב' מסובב, הוא הגוף שבו. והנה, גם התהוות הגוף מהסובב הוא רצון העליון ובאמצעות הממלא⁸⁵, דהיינו שגם הגוף יש לו נפש וצורה, ופעולת הסובב היא מה שאותו הנפש מתגשמת והייתה לגוף. ויש כאן ג' בחי', הנפש כמו שהיא בשרשה בממלא, היא מבחינת חכמה. הגוף הגשמי, ששרשו מסובב, רצון העליון. הגשמת הנפש להיות בגוף, היא בחינה שלישית. והנה לא ראי זה כראי זה⁸⁶, מעלת הנפש ושרש', היא ח"ע, על הגוף, ששרשו בחי' רצון העליון, במה שהחכמה היא בחי' פנימי' יותר מהרצון ויש בה טוב טעם ודעת. וז"ס והחכמה תחי' בעליה⁸⁷, הרצון שהוא בעלי' דחכמ', יקבל חיות מהחכמ' במה שהיא בחי' פנימי⁸⁸. וכמו כן הנברא הנמשך ממנה, יש בו חיות בפנימי', להיו' משכיל על דבר וחי בתנועה כו'. משא"כ הרצון, בחינה חיצוני' בלי טעם. ובעבור זה גוף הנברא המתהווה ממנו, אשר התהוותו היא מבלי המשכת חיות בתוכיותו, אלא רק מצד כי הוא צוה⁸⁹ ע"כ נבראו, הוא דומם וגולם, עדמ"ש⁹⁰ גלמי ראו עיניך, שגוף

84 ראה (ובהבא לקמן) תו"א מקץ ומג"א שבהע' 13.

וראה (בכללות ענין ממכ"ע וסוכ"ע) תו"א מג"א צ, ב. וראה גם לקו"ת אמור לא, א ואילך. פ' ראה כא, סע"ב. דרמ"צ (שם) יד, סע"ב ואילך. ס, ב ואילך. ועוד.

85 תו"א מג"א צב, ד. דרמ"צ סא, ב. סה"מ תרנ"ט ע' צז ואילך. לקו"ש חט"ו ע' 336 הע' 42. וש"נ. וראה גם אוה"ת ענינים ע' קכו. וש"נ.

86 לשון רז"ל – ב"ק ב, א. ועוד.

87 קהלת ז, ב.

88 לקו"ת ואתחנן י, ריש ע"ד. המשך

תער"ב ח"ה ע' אלקצט. וש"נ.

89 תהלים קמח, ה (ושם: כי הוא צוה

ונבראו).

90 שם קלט, טז.

77 ראה גם ביאור⁷⁷ להצ"צ ח"א ע' שמש. המשך תרס"ו ע' קנ. וש"נ. ע' רלג. וש"נ. המשך תער"ב ח"א ע' רמ. ח"ג ע' תרס ואילך. ח"ג ע' אער. ועוד. וראה אוה"ת ענינים ע' רלה. וש"נ.

78 ראה (עד סוף הפיסקא) תו"א ויגש מג, סע"ג. תו"ח בראשית רל, ג. המשך תרס"ו ע' תנא ואילך. לקו"ש ח"ו ע' 76.

79 ראה חגיגה יב, א (ושם הוא פלוגתא בזה).

80 ראה פדר"א פי"ח (ושם: נטה ימינו ברא שמים, נטה שמאלו וברא ארץ). זח"ב כ, א. לז, א. פה, א.

81 לשון הכתוב – ישעי' מח, יג.

82 דברי הימים-א כט, יא.

83 ראה זח"א לא, א.

אדה"ר היה דומם ממש, לפי שנשמתו מח"ע, ובו בלבד הוא שלימו' ההרכבה דסובב וממלא כו' (משא"כ בבהמו' וחיו' שגופם צומח, להיו' נשמתם חיה בלבד, כמ"ש במ"א⁹¹ וד"ל. ועד"ז ענין הגולם שבראו התנאים בכח ש' מ"ב דבראשי', בלי חכמ', וד"ל).

אמנם יש מעלה ברצון העליון, יתירה הרבה מאד נעלה על החכמ'. עם היותו חיצוני', הוא חיצוניות דא"ס ממש, אשר כחו לא"ס. כאשר החוש יעיד בהמתהווה ממנו, היינו גוף גשמי, אשר אין שום אופן להתהוותו ע"י התלבשות החיות בתוכיותו מהחכמ', כי אין ערוך כלל גשמי' לרוחני'. אשר ע"ז קול ה' קורא שאו וראו מי ברא אלה⁹² דווקא וכו'. ובזאת יתהלל המתהלל⁹³, מתהלו' דכתר המתגלו' בזאת, נוק' דאצי⁹⁴, להו' מאין ליש. השכל וידוע ממילא בחכמ' דא"ס שלמעלה הרבה מחכמ' דאצי, אשר אל יתהלל חכם בחכמתו וכו', כי אם בזאת דווקא יבוא אל הקודש⁹⁵ ומובדל⁹⁶, סוכ"ע כו'.

בזאת יתהלל המתהלל השכל וידע אותי גו'.
 (94) היינו מל' דאצי' – ראה הקדמת התקו"ז (יא, סע"ב). פרדס שכ"ג ערך זאת (פ"ז).
 (95) אחרי טז, ג (ושם): בזאת יבוא אהרן אל הקדש.
 (96) ראה ראה בארוכה תניא פמ"ו (סה), סע"ב ואילך, ובהמובא בתניא השלם שם.
 אגה"ת פ"י (צט, סע"א-ב).

(91) ראה תו"א בראשית ג, סע"ד ואילך.
 ד, סע"א-ב. מאמרי אדה"ז עה"ת ח"א ע' טו ואילך.
 (92) ישע"י מ, כו (שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה).
 (93) ירמ"י ט, כב-ג (ושם: כה אמר ה' אל יתהלל חכם בחכמתו ואל יתהלל הגבור בגבורתו אל יתהלל עשיר בעשרו, כי אם

צילום כתי"ק של העמוד הראשון של המאמר

[illegible]

לעילוי נשמת

הרה"ג הרה"ח ר' שניאור זלמן ע"ה

בן הרה"ח ר' נתן ע"ה

גורארי'

נפטר ביום הש"ק א' דראש השנה ה'תשס"ד

ת. נ. צ. ב. ה.

נדפס על ידי ולזכות משפחתו שיחיו

